

Submitted: March 2017

Revised: May 2017

Accepted: June 2017

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI AİLE İKLİMİ VE ANNE-BABAYA BAĞLANMA BİÇİMLERİ İLE ÖZGÜVEN DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Nilgün ÖZTÜRK¹

Özet

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin algıladıkları aile iklimi ve anne-babaya bağlanma biçimleri ile özgüven düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın çalışma grubu İnönü Üniversitesi'nin farklı fakültelerinin 1., 2., 3., ve 4. sınıflarına devam eden 243'ü (% 64,5) kadın; 134'ü (% 35,5) erkek olmak üzere toplam 377 öğrenciden oluşmaktadır. Veriler "Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri, "Anne-Babaya Bağlanma Ölçeği" (ABBÖ), "Aile Değerlendirme Ölçeği" (ADÖ) ile araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, anne-baba bağlanma biçimleri, aile yapısı ve özgüven puanları arasındaki ilişkinin incelenmesinde 'Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı' tekniği, özgüven düzeyi ile demografik değişkenler, aile değerlendirme, anne-babaya bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesinde çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Demografik değişkenlerden baba eğitim düzeyinin ve aile değerlendirme ile anne babaya bağlanma biçiminin özgüveni anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Özgüven, bağlanma, aile, üniversite öğrencisi

AN EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN FAMILY CLIMATE, PARENTAL ATTACHMENT STYLES PERCEIVED BY UNIVERSITY STUDENTS AND SELF-CONFIDENCE LEVELS

Abstract

The aim of this research is to examine the relationship between the family climate, parental attachments and the level of self-confidence in university students. The study group consisted of a total of 377 students attending 1st, 2nd, 3rd and 4th classes of different faculties of Inonu University. The gender distribution of study group was 243 (64.5%) female and 134 (35.5%) male. The data was collected by using "Coopersmith Self-Esteem Inventory", "Family Assessment Scale"(ADÖ), "parental attachments" (ABBÖ) and "Personal Information Form". The latter was developed by the researchers. In the data analysis step; parental attachment styles, family structure, and self-esteem scores were examined using the Pearson Product-Moment Correlation Coefficient technique. Multiple regression analysis was used to examine the relationship between level of self-confidence and demographic variables, family assessment, and parent-child attachment. It was observed that the level of father education included in the demographic variables, family assessment and the parental attachments style predict level of self-confidence significantly.

Keywords: Self-confidence, attachment, family, university student

¹ Dr. Nilgün ÖZTÜRK. Milli Eğitim Bakanlığı Cevat Çobanlı Ortaokulu Psikolojik Danışmanı, Malatya
E-mail: nozturk78@mynet.com, tel: 0 505 231 23 04

GİRİŞ

Özgüven kavramının işleyişi insanların yaşamında önemli bir rol oynamaktadır. Bandura'ya (1989) göre özgüven, bireylerin nasıl davranacaklarını belirleyen bir faktör olarak yeteneklerini çalıştıran bir operatör gibidir. Feltz (1988) bireyin belli bir aktiviteyi başarılı bir biçimde yerine getireceği yönündeki inancı şeklinde tanımladığı özgüven kavramının öz- yeterlilik ve algılanan yeterlilik şeklinde de ifade edildiğini belirtmektedir. Bandura(1995) ise öz-yeterlilik ve özgüven kavramlarının birbirlerinden farklı olduğunu, öz-yeterliliğin spor performansında olduğu gibi bir alana özgü olduğunu, özgüvenin ise özel veya genel olabileceğini düşündüğünü vurgulamıştır. Yani öz-yeterlilik bireyin becerileri ile değil, bireyin yetenekleri kapsamında neleri yapabileceğine yönelik inancıyla ilişkilidir. Başka bir deyişle Feltz ve Lirgg'e (2001) göre öz-yeterlilik inancı bireyin ne yapamadığı ile ilgili değil ne yapabileceğiyle ilgili düşünceleri ile ilgilidir. Schunk'a(1985) göre ise öz-yeterlilik bireyin bir alandaki performansına yönelik geliştirmiş olduğu inancıdır.

Sosyal öğrenme teorisi çerçevesinde gelişen Bandura'nın öz-yeterlilik teorisi özgüven araştırmalarının çoğunda teorik temel olarak kullanılmaktadır (Feltz,1988).Bandura'ya(1982)göre öz-yeterlilik algısı, bireylerin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinliği veya eylemi organize edip nasıl iyi bir biçimde gerçekleştirebileceği kapasitesine yönelik geliştirmiş olduğu inancı ifade etmektedir.

Bandura öz-yeterlilik inançlarını, birbiri ile etkileşim halinde bulunan başlıca dört bilgi kaynağına dayandırmaktadır. Bu bilgi kaynaklarını "temel deneyimler, dolaylı deneyimler, sözel ikna ve bireyin fizyolojik/psikolojik" durumu olarak kavramlaştırmıştır (Bandura,1977;Bandura,1989; Feltz ve Lirgg,2001;Pajares,2003; Petchtone,2004).Temel deneyimler, öz-yeterliliği yaratacak bir eylemin başarılı bir şekilde birey tarafından direkt yaşanmasıdır. Dolaylı deneyimler ise aynı amacı başarmak için, bireyin diğer insanların başarılı çalışmalarını (yaşantılarını) gözlemleyerek dolaylı yaşantılar geçirmesidir. Sözel ikna, bireyde özgüven oluşturmak amacıyla bir kişinin diğerlerini cesaretlendirmesi ve takdir etmesidir. Öz- yeterliliği oluşturan bu metot popüler olmasına rağmen etkisi ise kısa sürelidir. Fizyolojik ve psikolojik durum ise stres, anksiyete ve ağrı gibi fizyolojik/psikolojik uyarılmalardan kaçınmayı ifade eder ve öz-yeterlilik inancının zayıflamasına neden olabilir. Bireyler bu dört bilgi kaynağından edindikleri bilgileri değerlendirerek, öz-yeterlilik algılarını oluşturmaktadırlar (Petchtone,2004).

Lindenfield'e (1997) göre özgüvene sahip olan insanların özelliklerinden bazıları şöyledir; Kendi değerlerinin farkındadırlar.Elde ettikleri başarılarından mutluluk duymaktadırlar ve geleceğe umutla bakarlar.Yeni fikirlerle açıktırlar.Genellikle sakin, sabırlı ve güvenilir kişilerdir.Zamanı verimli bir şekilde kullanmaktadırlar.

Öz-yeterlilik inancı bireylerin nasıl düşüneceğini, hissedeceğini, davranacağını ve bireylerin kendi kendilerini nasıl motive edeceklerini (Zeldin ve Pajares,2000) ve bireylerin yaptıkları seçimleri etkilemektedir (Pajares,1996;Bandura,1989). Bandura (1977) bireylerin motivasyon seviyelerinin değişmesi, aktivite alanlarının genişlemesi ve zorluklar karşısında yılmamaları gibi durumlardan öz-yeterlilik inancının etkili olduğunu belirtmektedir. Yine öz-yeterlilik inancının, motivasyonun da dahil olduğu gurur ve sıkılganlık gibi duygusal reaksiyonlar ile kaygı ve amaç yönelimli düşünce gibi belli düşünce kalıplarını etkilediği de ifade edilmektedir.

Bandura (1977) güçlü öz-yeterlilik inançlarına sahip olan insanların yeteneklerinden kuşku duymadıklarını,Bandura ve Adams (1977)yeni karşılaştıkları ve mücadele etmek durumunda oldukları yaşantıları tehdit edici olarak algılayıp kaçmak yerine zorluklara karşı gelerek mücadeleyi bir tutumla eylemlerini başarılı bir biçimde tamamlamak için oldukça kararlı olduklarını ifade etmektedir.Bouffard-Bouchard, Parentve Larivee(1991)çalışmalarında yüksek öz-yeterliğe sahip olan bireylerin düşük öz-yeterliğe sahip olan bireylere göre daha kararlı oldukları yani zorluklar karşısında yılmadıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Dolayısıyla etkili bir öz-yeterlilik inancına sahip olan bireylerin depresyon ve stres yaşama düzeyleri daha düşük düzeydedir ve bu bireyler kişisel yeteneklerini ortaya koymaktadırlar. Hatta Bandura'ya (1977) göre öz-yeterlilik inancı sağlıklı davranış değişikliği üzerinde bile etkili olmaktadır.Bandura'ya (1997)göre karşıt bir durum olarak utangaç olarak düşük öz-yeterlilik inancına sahip olan bireyler ise zorluklarla mücadele etmek yerine bunları bir tehdit olarak algılamaktadırlar. Bu tür bireyler zor durumlarda nasıl başarılı bir performans ortaya koyabilirim düşüncesine odaklanmak yerine bunun tam tersi bir tutum sergilemektedirler. Böylece düşük öz-yeterlilik inancına sahip olan bireylerde depresyon, stres duyguları ya da yaşantıları daha kolay ortaya çıkmaktadır.

Toplumun en küçük birimi olan aile, insanın yaşamında önemli bir yere sahiptir.Aile, içinde insan türünün devamını sağlayan, topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ilk ve en etkili biçimde geliştiği, eşler ve anne-baba ile çocuklar arasında içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunulan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin, az ya da çok, bir ölçüde yer aldığı toplumsal bir kurumdur (Ozankaya, 1996).Anne-baba ve çocuklardan oluşan bu kurumun, yasaların saptanan görevleri yanında, geleneklerle belirlenen birçok işlevi bulunmaktadır (Yörükoğlu, 2002). Dolayısıyla aile bir sistem olarak hem formal hem de formal olmayan yollarla çocuğu etkilemektedir. Çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesinde ve içinde bulunduğu çevreye uyum sağlamasında anne-baba-çocuk ilişkisinin önemli olduğu belirtilmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2004). Kişilerin beden ve ruh sağlığı için gerekli sevgi, şefkat, yakın ilgi ve bakım bulabileceği en doğal ortam ailedir(Bulut, 1990).Gönen ve

Hablemitoğlu'na (1993) göre aile bir yaşam biçimi olarak düşünüldüğünde; aynı değerlerin, ortak amaçların, sorunların, alınan karar ve sorumlulukların, kaynakların ve zaman içinde gelişen yükümlülük duygusunun paylaşıldığı, içten ve yakın ilişkilerin kurulduğu, topluma hakim bir yaşam biçimidir.

Aile kavramı olarak ifade edildiğinde bireylerin gelişimini olumlu yönde etkileyen bir kurum aklı gelmektedir. Fakat aileler her zaman aile üyeleri üzerinde olumlu etkiler bırakmayabilir. Bu nedenle alan yazında aileler; sağlıklı ve sağlıklı aileler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Satir'e (2001) göre, sağlıklı aile üyelerinin kendilerine saygıları ve olumlu benlik algıları vardır. Özdeğer düzeyi yüksektir. Aile içindeki iletişim doğrudan, açık, net, belirgin ve dürüsttür. Ailede ki kurallar esnek, insanca, uygun ve şartlara göre değişkenlik göstermektedir. Ailenin toplumla bağı açık, ümit verici ve seçme hakkına dayanmaktadır. Ailedeki üyeler fikirlerini, beklentilerini vekorkularını serbestçe ve kaygı duymadan ifade ederler. Üyeler birbirlerini rahatlatırlar. Birbirleriyle göz teması kurarlar. Kararlı, açık, kesin ses tonu ve yeterlijestler kullanarak duygularını spontanca ifade ederler. Sağlıklı ailelerde ise özdeğer düzeyi düşüktür. Aile içindeki iletişim dolaylı ve belirsiz olduğu gibi dürüst de değildir. Seslerde yüksek ve tiz perdeden gelir ve pek az duyulur. Ailede ki kurallar katı, zalim, tartışmasız ve uzun ömürlüdür. Aile üyeleri arasında pek bir dostluk belirtisi yoktur. Aile ortamı sanki bir görevi yerine getirmek için bir araya gelmiş izlenimi uyandırmaktadır. Ailenin, toplumla ilişkileri ise suçlayıcı, korkulu ve yatıştırıcı bir şekildedir.

Bağlanma biçimleri de bireylerin yaşamında önemli bir güce sahiptir. Bağlanma yaşamımızdaki özel insanlar için hissedilen, onlarla etkileşim içinde olduğumuzda zevk almamızı, sıkıntılı zamanlarımızda yakınlıkları ile rahatlamamızı sağlayan güçlü duygusal bir bağdır. Yaşamın ilk aylarından itibaren bebek ile temel bakıcı arasında gelişen bağlanma biçimi, hem çocuklukta hem de yetişkinlikte bireyin ruh sağlığı ile ilişkisini ortaya koyan çok sayıda araştırma bulgusu vardır (Rohner ve Britner, 2002). Bağlanma kuramı, John Bowlby ve Mary Ainsworth'un ortaklaşa çalışmalarının bir sonucu olarak gelişmiştir. Bowlby, "bağlanma" terimini iki kişi arasındaki güçlü bir bağ olarak tanımlamıştır. Bowlby yalnızca çocuktan ebeveyne bağlanma sürecini tanımlamış olmasına karşın tanımlı karşılıklı anne-çocuk bağlanma sürecinin açıklanmasına yardımcı olmuştur. John Bowlby bağlanma kuramının temelini oluşturmuş, Mary Ainsworth ise Bowlby'nin görüşlerini test etmiş ve yeni fikirler oluşturarak teorinin genişlemesine yardımcı olmuştur (Bretherton, 1992).

Bowlby (1973) çocuklarda içsel çalışma modelinin gelişmesine olanak sağlayan bağlanmanın, çocukların hem kendilerine ve hem de dünyaya yönelik geliştirmiş oldukları zihinsel bir temsil olduğunu ifade etmektedir. Anne-çocuk etkileşimi sürecinde çocuklar iki zihinsel model geliştirirler. Bunlar çocuğun kendisine ve başkalarına (dünyaya) yönelik geliştirdiği modeldir. Bu model bireyin kendisine (olumlu ve olumsuz) ve başkalarına (olumlu ve olumsuz) ait zihinsel bir temsil şeklindedir.

Bartholomew ve Horowitz (1991) çalışmalarında, araştırmaya katılan bireylerle yapmış oldukları görüşmeler aracılığı ile Bowlby'in modelini değerlendirmişlerdir. Bu modele göre güvenli, saplantılı, kaçınmalı ve korkulu olmak üzere dört tür bağlanma stili bulunmaktadır. Birinci bölümde yer alan güvenli bağlanma stili, bireyin değerli olduğu duygusunu hissettirmekte ve diğer insanların çoğunlukla kabul edici ve duyarlı olduklarını yansıtmaktadır. Dolayısıyla güvenli bağlanma stiline bireyin kendisine ve başkalarına ilişkin algıları olumludur. İkinci bölümde yer alan saplantılı (kaygılı) bağlanma stili, kişinin kendisi hakkındaki değersizlik duygularına, diğer insanlara ilişkin olumlu değerlendirmelerini yansıtmaktadır. Üçüncü bölümde yer alan kaçınmalı bağlanma stili, kişinin kendisine ilişkin algısının olumlu ancak diğer insanlara ilişkin algısının olumsuz olduğu bağlanma örüntüsüdür. Dördüncü bölümde yer alan korkulu bağlanma stili, kişinin hem kendisine hem de diğer insanlara yönelik algısının olumsuz olduğu bir değerlendirmeyi yansıtmaktadır.

Bartholomew ve Horowitz'e (1991) göre, güvenli bağlanma stiline sahip bireyler; kendilerine ve diğer insanlara daha çok güvenmektedirler ve daha az sosyal problemler yaşamaktadırlar. Kaçınmalı bağlanma stiline sahip olan kişilerin; özsayıgı düzeyleri yüksektir, başkalarına karşı ise olumsuz tutuma sahiptirler ve yakın ilişkilerin gerekliliğini reddederler. Dolayısıyla bu bireyler yakın ilişki kurmaktan kaçınmaktadırlar. Saplantılı bağlanma stiline sahip olan bireyler; kendilerini değersiz hissederler ve sevmeye değer görmezler, yakın ilişkilerinde kendilerini doğrulama ya da kanıtlama eğilimi gösterirler, ilişkilerinde gerçekçi olmayan beklentilere sahiptirler. Korkulu bağlanma stiline sahip olan bireyler; çok kaygılıdır, özsayıgı düzeyleri düşüktür, başkalarının güvenilmez ve reddedici olduğuna ilişkin bir düşünce yapısına sahiptirler. Hayal kırıklığını minimuma indirebilmek için yakın ilişki kurmaktan kaçınmaktadırlar.

Hinde'e (2005) göre annenin çocuklarının gereksinimlerine duyarlı ve kararlı davranmaları durumunda, çocuğun özgüvene sahip ve yardıma ihtiyacı olduğu zaman yardım isteyebilme yeteneğiyle betimlenmiş genel bir dünya yaklaşımına sahip bir bağlanma şekli oluşturacağını ancak annenin, çocuklarının gereksinimlerine tepkisiz ve soğuk davranmaları durumunda ise çocukların dünyanın güvensiz ve önceden kestirilemeyen bir yer olduğuna yönelik bir beklenti geliştireceğini belirtmektedir. Dolayısıyla anne ile çocuk arasında kurulan bu ilk ilişki oldukça önemlidir (Chow, 2008).

Geleneksel bağlanma teorisine göre bakıcı-çocuk ya da anne-çocuk ilişkisi; yakın arkadaşlık, kişilik, sosyo-duygusal özellikler ve bireyin yaşamında daha sonraki dönemde kuracağı ilişkilerinin gelişmesine zemin hazırlamaktadır (Chow,2008; Thompson, Grace ve Cohen, 2002; Waters, Hamilton ve Weinfield, 2000).

Cassidy, Kirsh, Scolton, Parke'a (1996) göre bağlanma aynı zamanda çocukların akranları ile olan ilişkilerinde bir alt yapı oluşturmaktadır. Dolayısıyla çocukların akranları ile olan ilişkilerini etkileyen faktörleri kesin olarak anlamak için, çocukların annelerine bağlanma tarzlarının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Örneğin, yaşamın ilk yıllarında güvenli bağlanma şekline sahip olan bireylerin, yetişkinlik döneminde de daha kolay ilişki kurdukları ve kurmuş oldukları bu ilişkilerin uzun soluklu ve güçlü olduğu belirtilmektedir (Lee,2008; Wiltz,2005). Buna ek olarak güvenli bağlanma içinde yetişen çocuk, başkalarının dostluğundan keyif alır. Kendi sırasının gelmesini beklemeyi ve paylaşmayı öğrenir. Kendisini başkalarının yerine koyabilir. Saldırgan yanlarını denetleyebilir, işbirliği yapabilir. Onu aklınızdan çıkarmadığınıza inanır ve güvenir (Thompsonve diğ., 2002).

Sonuç olarak özgüven kavramının bireylerin birçok alandaki performanslarını etkilediği düşünülmektedir. Yurt dışındaki alan yazında özgüven araştırmaların çoğunlukla spor (MartinveGill,1991), eğitim ve hemşirelik (Harvey ve McMurray,1994) alanlarında yapıldığı ve araştırmalarda özgüven duygusunun sağlıklı davranış, motivasyon(Pajares ve Grahem,1999) ve akademik başarı ya da performans (Andrew, 1998; Kloosterman,1988; Pajares,1996; Stankov ve Crawford, 1997;Schunk, 1989; Tavani ve Losh, 2003) diyebileceğimiz değişkenler üzerindeki etkisinin incelendiği görülmüştür. Ülkemizdeki alan yazında ise akademik başarı ve aile uyumu (Soner, 2000), anormal yeme tutumları (Alşan, 2005), manevi değerlerler (Mutluer, 2006), öğrenme, anne-baba tutumu(Günel,2007),sınav kaygısı (Başoğlu, 2007), yaratıcı dans(Tokinan,2008), müzik(Kocaarslan,2009), öznel iyi oluş(Özbe, Palancı, Kandemir ve Çakır, 2012), din (Sarıçam ve Güven,2012), bilimsel tutum (Çelik ve Onay, 2014) gibi değişkenlerle özgüven arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir. Ülkemizde özgüven konusunda yapılan araştırmaların sınırlı olmasının yanında özgüveni etkileyeceği düşünülen değişkenlere yönelik araştırmalarında yetersiz olduğu dikkati çekmektedir. Dönmezer'e (2003)göre özgüven duygusu tamamen aileyle ilgili, ailede oluşan kavramlardandır. Bu duygular, bireyin hayatının ilk birkaç yılında, ailenin birey üzerindeki etkisinin çok güçlü olduğu yıllarda şekillenmektedir. Tüm bu bilgiler doğrultusunda bu araştırmanın temel amacı, üniversiteye devam eden öğrencilerin özgüven düzeylerinin çeşitli değişkenler (cinsiyet, akademik başarı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi) açısından incelenmesi ve üniversite öğrencilerinin algıladıkları aile iklimi ve anne-babaya bağlanma biçimleri ile özgüven düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Bu araştırmada, çalışma grubunun belirlenmesinde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme yöntemi zaman, para ve iş gücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir olmasını ifade etmektedir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Araştırmanın çalışma grubunu Malatya İnönü Üniversitesinin Eğitim Fakültesi, Sağlık Yüksek Okulu, Fen Edebiyat ve Mühendislik Fakültesi'nin 1., 2., 3., ve 4. sınıflarına devam eden 243'ü (% 64,5) kadın; 134'ü (% 35,5) erkek toplam 377 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmanın çalışma grubunun fakülterlere göre dağılımı şöyledir; Okul Öncesi Öğretmenliği 128 öğrenci (% 34), Maden Mühendisliği 97 öğrenci (% 25,7), Fen Edebiyat Fakültesi 96 öğrenci (% 25,5), Sağlık Yüksek Okulu 56 öğrenciden (% 14,9) oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu"; özgüven düzeylerini belirlemek için "Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri" ile anne-babaya bağlanma biçimlerini belirlemek için "Ana-Babaya Bağlanma Ölçeği" ile Aile iklimini belirleyebilmek için de "Aile Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır.

Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri: Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri StanleyCoopersmith tarafından 1967 yılında geliştirilmiş olup bütün yaşlar için uygulanabilmektedir. Envanterin Türkiye de geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Aksoy, (1992), Pişkin (1997) tarafından yapılmıştır. Bireyin çeşitli alanlarda kendi hakkındaki tutumunu değerlendirmede kullanılan ölçeğin içindeki benlik saygısı kavramı bireyin kendi için onayladığı ya da onaylamadığı bazı özellikleri ile ilgilidir. Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği "Bana uygun" ve "Bana uygun değil" şeklinde soru formuna işaretlenebilen 25 maddeden oluşan bir kağıt kalem testidir. Bu maddelerde bireyin hayata bakış açısı, aile ilişkileri, sosyal ilişkileri ve dayanma gücü ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. Her yanıt verilen puanlar 1 ya da 4 olarak değişmektedir. Puanlar 0-25 ya da 0-100 şeklinde değişmekte, yüksek puan yüksek benlik saygısı olarak değerlendirilmektedir.

Anne Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ): Parental Bonding Instrument (PBI), Bowlby'nin bağlanma kuramını temel alarak Parker ve diğerleri (1979) tarafından geliştirilmiştir. Bireyin anne ve babası ile ilişkisini algılayış şeklini

geriye dönük olarak değerlendirmektedir. Anne ve babaya bağlanmayı ölçmek üzere ilgi ve kontrol/ koruma boyutlarını kapsamaktadır. Ölçek 25 maddeden oluşan 4'lü likert tipi bir ölçek olup her cümle "tamamen böyleydi", "kısmen böyleydi", "pek böyle değildi", "hiç böyle değildi" ifadelerine göre işaretlenmektedir. Ölçek cevaplanırken, bireyden anne ve babasını 16 yaşına kadar olan dönem için değerlendirerek kendisine en uygun gelen seçeneği işaretlemesi istenmektedir. Ölçek anne-baba için ayrı ayrı doldurulmaktadır. Puanlamada, tamamen böyleydi=3, kısmen böyleydi =2, pek böyle değildi=1, hiç böyle değildi= 0 şeklinde puanlanırken, 2.,4.,8.,9.,10.,13.,14.,16.,18.,19.,20.,23. ve 24. Maddeler tersine döndürülerek (0-3) şeklinde puanlanmaktadır. Özgün ölçek iki boyutlu bir yapıya sahip olup, ilgi boyutunda puan artışı, kontrol/koruma boyutunda puan azalması istenen bağlanma biçimine işaret etmektedir. Ölçek Türk kültürüne uyarlanırken, benzer yapının elde edilip edilmeyeceği bilinmediği için tüm maddeler anlam açısından aynı yönde puanlanmıştır. Yani puan artışı olumlu ebeveyn bağlanmasını yansıtmaktadır (Kapçı ve Küçükler, 2006).

Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ): Aile Değerlendirme Ölçeği Epstein ve diğerleri (1983) tarafından geliştirilmiştir. Ailenin işlevlerini hangi konularda yerine getirebileceğini belirleyen bir ölçme aracıdır. ADÖ Türkçe'ye uyarlanması Bulut (1990) tarafından yapılmıştır. Ölçekte yer alan maddelere verilen tepkiler "aynen katılıyorum", "büyük ölçüde katılıyorum", "biraz katılıyorum", "hiç katılmıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir. Puanlama 1-4 şeklindedir. Tüm maddelerde 1 puanı sağlıklı cevabı, 4 puanı ise sağlıklı cevabı simgelemektedir. 60 maddeden oluşan ölçek Problem Çözme (6 madde), İletişim (9 madde), Roller (12 madde), Duygusal Tepki Verebilme (6 madde), Gereken İlgiyi Gösterme (7 madde), Davranış Kontrolü (9 madde) ve Genel İşlevler (12 madde) şeklinde yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçekte yüksek puan almak, o işlev açısından sağlıksızlığın arttığının göstergesidir. ADÖ'nin iç tutarlılık Cronbach alfa katsayıları .72 ile .92 arasında değişmektedir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik çalışmasında, üniversite öğrencilerine 3 hafta ara ile ADÖ uygulanmış ve puanlar arasındaki ilişki Pearson- Momentler Çarpımı korelasyonu ile değerlendirilmiştir. Buna göre katsayılar problem çözme alt testinde .90, iletişimde .84, rollerde .82, duygusal tepki verebilmede .78, gereken ilgiyi göstermede .62, davranış kontrolünde .80 ve genel fonksiyonlarda .89 olarak bulunmuştur (Bulut, 1990).

Verilerin Analizi

Öncelikle araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının Cronbach alfa değerlerine bakılmıştır. Kullanılan üç veri toplama aracının Cronbach alfa değerlerinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Anne-baba bağlanma biçimleri, aile yapısı ve özgüven puanları arasındaki ilişkinin incelenmesinde 'Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı' analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin özgüven düzeyini yordayan değişkenleri belirleyebilmek için ise çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 17.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, cinsiyet, akademik başarı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi değişkenleri ile özgüven düzeyi arasındaki ilişki ile anne-babaya bağlanma biçimi, aile yapısı ile özgüven düzeyi arasındaki ilişkiye yönelik bulgular sunulmuştur. Tablo 1'de katılımcıların tüm ölçeklerden almış oldukları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 1.ADÖ, ABBÖ ve Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri'den Elde Edilen Puanlara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçekler	N	X	Sd
Cooper Smith Benlik Saygısı E.	377	77,35	13,28
ABBÖ	377	103,09	20,76
ADÖ	377	113,25	24,99

Üniversite öğrencilerinin özgüven düzeyi ve aile yapısı değerlendirmeleri arasındaki ilişki pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Özgüven ve Aile Değerlendirme Arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Düzeyleri İlişkisi

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
Özgüven	1							
Problem Çözme	-.38**							
İletişim	-.42**	.64**						
Roller	-.46**	.57**	.62**					
İlgi	-.29**	.26**	.38**	.50**				
Duygusal Tepki	-.41**	.51**	.69**	.60**	.39**			
Genel İşlevler	-.46**	.72**	.73**	.70**	.47**	.71**		
Davranış Kontrolü	-.42**	.47**	.59**	.63**	.48**	.52**	.06**	

**p<.01

Tablo 2’de görüldüğü gibi, özgüven ile aile değerlendirme değişkeni arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Özgüven ile problem çözme arasında ($r=-.38$, $p<.01$), özgüven ile iletişimle arasında ($r=-.42$, $p<.01$), özgüven ile roller arasında ($r=-.46$, $p<.01$), özgüven ile ilgi arasında ($r=-.29$, $p<.01$), özgüven ile duygusal tepki arasında ($r=-.41$, $p<.01$), özgüven ile genel işlevler arasında ($r=-.46$, $p<.01$), özgüven ile davranış kontrolü arasındaki ilişki ($r=-.46$, $p<.01$) negatif ve anlamlıdır.

Üniversite öğrencilerinin özgüven düzeyi ve anne-babaya bağlanma değerlendirmeleri arasındaki ilişki pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Özgüven ve Anne-Babaya Bağlanma Arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Düzeyleri

Değişkenler	1	2	3	4	5
Özgüven	1				
Anne İlgi Kontrol	.40**				
Anne Aşırı Koruma	.17**	.09*			
Baba İlgi Kontrol	.41**	.78**	.13*		
Baba Aşırı Koruma	.19**	.14**	.82**	.12*	

*p<.05, **p<.01

Tablo 3’de görüldüğü gibi, özgüven ile anne-baba bağlanma değişkeni arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Özgüven ile anne ilgi kontrol arasında ($r=.40$, $p<.01$), özgüven ile anne aşırı koruma arasında ($r=.17$, $p<.01$), özgüven ile baba ilgi kontrol arasında ($r=.41$, $p<.01$), özgüven ile baba aşırı koruma arasında ise ($r=.19$, $p<.01$) pozitif ve anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Bazı demografik değişkenlerin (cinsiyet, akademik başarı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi) özgüven ile ilişkili olabileceği hipotezinden hareketle, üniversite öğrencilerinin özgüven düzeyini yordayan demografik değişkenleri belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo’4’de verilmiştir.

Tablo 4.Özgüven Toplam Puanları ve Demografik Değişkenlerin Regresyon Analizi

Değişkenler	B	SHB	β	t	Kısmi r
Cinsiyet	-.324	1,423	-0,12	-.227	-.012
Akademik Baş.	-.605	1,102	-.030	-.549	-.029
Anne Eğitim D.	.216	.706	.018	.306	-.016
Baba Eğitim D.	1,830	.633	.168	2,892	.151

Multiple R: .20, $R^2=0,039$, Adjusted $R^2=0,022$

$p<.05$, $F_{(6,356)}=2,385$

Tablo 4 'de yer alan demografik değişkenleri birlikte modele aldığımızda modelin anlamlı olduğu görülmüştür. [$F_{(6,356)}=2,385$, $p<.05$]. Regresyon eşitliğine dâhil edilen demografik değişkenlerden sadece baba eğitim düzeyinin özgüven üzerinde yordayıcı gücünün bulunduğu, diğer değişkenlerin hiçbirinin özgüven üzerinde yordayıcı gücünün olmadığı görülmüştür. Tüm değişkenler özgüven düzeyi puanlarındaki toplam varyansın yaklaşık .039'unu açıklamaktadır.

Araştırmanın amaçlarından biriside aile değerlendirmesinin özgüven düzeyini ne derece yordadığını belirlemektir. Üniversite öğrencilerinin aile değerlendirmesinin özgüveni açıklama gücü regresyon analizi ile incelenmiş ve elde edilen veriler Tablo'5'de verilmiştir.

Tablo 5: Özgüven ve Aile Değerlendirme Toplam Puanlarının Regresyon Analizi

Değişkenler	B	SHB	β	t	Kısmi r
Problem Çözme	-.243	.247	-.069	-.982	-.053
İletişim	-.153	.218	-.054	-.705	-.038
Roller	-.469	.198	1.96	-2,365	-.126
İlgi	-.108	.285	-.021	-.378	-.020
Duygusal T.	-.322	.244	-.093	-1.321	-.071
Genel İşlev.	-.192	.189	-.092	-.1011	-.054
Davranış Kot.	-.438	.213	-1,34	-2,058	-.111

Multiple R: .52, $R^2=.27$, Adjusted $R^2= .26$

$p<.001$, $F_{(7,348)}=18,322$

Aile değerlendirmenin alt boyutları ile özgüveni birlikte modele aldığımızda modelin anlamlı olduğu görülmüştür [$F_{(7,348)}=18,322$, $p<.000$]. Aile değerlendirme değişkeni özgüven puanlarındaki varyansdeğişiminin .27'sini açıklamaktadır. Her bir değişkenin ayrı ayrı katkılarına bakıldığında roller değişkeni ($\beta=1.96$, $p<.05$) ve davranış kontrolü değişkeninin ($\beta=-1,34$, $p<.05$) özgüven düzeyini anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Diğer değişkenlerin (problem çözme, iletişim, ilgi, duygusal tepki, genel işlevler) özgüven düzeylerini anlamlı düzeyde yordamadığı görülmektedir. Ancak kısmi korelasyonlarınabakıldığında roller alt boyutunun özgüven düzeyini daha yüksek oranda yordadığı görülmektedir. Yine kısmi korelasyon değerleri incelendiğinde roller ve davranış kontrolü özgüven düzeyini negatif yönde anlamlı olarak yordamaktadır.

Araştırmanın amaçlarından biriside anne-babaya bağlanma biçiminin özgüven düzeyini ne derece yordadığını belirlemektir. Üniversite öğrencilerinin anne-babaya bağlanmanın özgüveni açıklama gücü regresyon analizi ile incelenmiş ve elde edilen veriler Tablo'6'da verilmiştir.

Tablo 6: Özgüven ve Anne Babaya Bağlanma Toplam Puanlarının Regresyon Analizi

Değişkenler	B	SHB	β	t	Kısmi r
Anne ilgi kont.	.307	.116	.206	2,652	.142
Anne aşırı koru.	.070	.259	.023	.270	.015
Baba ilgi kont.	.338	.114	.230	2,979	.159
Baba aşırı koru.	.381	.283	.116	1,346	.073

Multiple R: .45, $R^2=.20$ Adjusted $R^2=.19$

$p<.001$, $F_{(4,342)}= 21,725$

Anne-babaya bağlanmanın alt boyutları ile özgüveni birlikte modele aldığımızda modelin anlamlı olduğu görülmüştür [$F_{(4,342)}= 21,725$ $p<.000$]. Anne babaya bağlanma değişkeni özgüven puanlarındaki varyansdeğişiminin .20'sini açıklamaktadır. Her bir değişkenin ayrı ayrı katkılarına bakıldığında anne ilgi kontrol değişkeni ($\beta=.206$ $p<.05$) ve baba ilgi kontrolü değişkeninin ($\beta=.230$, $p<.05$) özgüven düzeyini anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Anne aşırı koruma ve baba aşırı koruma değişkenlerinin özgüveni yordamadığı görülmektedir. Ancak kısmi korelasyonlarına bakıldığında baba ilgi kontrol alt boyutunun özgüven düzeyini daha yüksek oranda yordadığı görülmektedir. Yine kısmi korelasyon değerleri incelendiğinde anne ilgi kontrol ve baba ilgi kontrolü özgüven düzeyini pozitif yönde anlamlı olarak yordamaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucuna göre, demografik değişkenlerden baba eğitim düzeyi ile aile değerlendirme ve anne babaya bağlanma biçiminin özgüveni anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. Aile değerlendirmenin alt boyutları ile özgüveni birlikte modele aldığımızda roller ve davranış kontrolü alt boyutlarının, anne-baba bağlanma biçimlerinin alt boyutları ile özgüveni birlikte modele aldığımız zaman anne aşırı koruma ve baba aşırı koruma biçiminin özgüveni anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Araştırma sonucunda, cinsiyet değişkeninin özgüveni yordamadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Başoğlu (2007), Çelik (2014), Karademir (2015), Kutlu (2001), Patır Erkek (2016), Süpçeler (2016), Türedi, Miman, Sarı ve Bekiroğulları (2013), Umutlu'nun (2010) ve Üstüner, Demirtaş, Cömert ve Özer'in (2009) yaptığı çalışma bulgusuyla paralellik gösterirken bazı araştırma bulguları ise cinsiyet değişkeninin özgüvenle ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Kanadıkırık Kılıç ve Kılıç (2013) çalışmalarında erkeklerin özgüvenlerinin kızlardan daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Lackovic-Grgin ve Dekovic (1990) yaptıkları çalışmada özgüven düzeyinin cinsiyet göre değiştiğini ve kızların erkeklere göre daha yüksek özgüvenli olduğunu bulmuşlardır. Dolayısıyla araştırma sonuçları dikkate alındığında cinsiyetin özgüven üzerindeki etkisi konusunda kesin bir yargıya varmanın mümkün olmadığı söylenebilir. Cinsiyet değişkeni ile özgüven düzeyi arasında farklılık olmamasının bir takım çevresel faktörlerle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle ülkemiz gibi geleneksel toplumlarda çocukların (kız-erkek) birçok ihtiyaçlarının aileleri tarafından karşılanmasının ve çocukların koruyucu ebeveyn tutumu ile yetiştirilmiş olmalarının bu sonucunu etkilediği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda, akademik başarı değişkeninin özgüveni yordamadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Karademir (2015) ve Patır Erkek (2016) çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Patır Erkek (2016) çalışmasında gündüzlü eğitim alan (yatılı eğitim almayan) öğrencilerin özgüvenlerinin akademik başarılarına göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna ulaşmıştır. Karademir (2015) çalışmasında öğrencilerin özgüven toplam puanlarının akademik başarıya göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna ulaşmıştır. Bazı araştırma bulguları ise akademik başarı değişkeninin özgüvenle ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Soner (2000) çalışmasında, özgüveninin akademik başarıya olumlu yönde etkisinin olduğunu tespit etmiştir. Çelik (2014) çalışmasında, kendini başarılı gören ortaokul öğrencilerinin özgüven puan ortalamaları yüksek bulunmuştur. Çalışmada akademik başarı algısı ile özgüven arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kutlu (2001) da çalışmasında öğrencilerin özgüven düzeylerinin akademik performanslarını etkilediği bulgusuna ulaşmıştır. Andrew (1998), Kloosterman (1988) ve Pajares (1996) akademik başarı değişkeninin özgüvenle ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Özgüven kavramı insanların yaşamlarında olduğu gibi öğrencilerin yaşamlarındaki önemli

kavramlardan birisini oluşturmaktadır. Bu kavram öğrencilerin sosyal performanslarını etkilediği gibi ayrıca akademik performanslarını da etkileyen değişkenlerden biridir (Lane, Hall ve Lane 2004). Zimmerman, Bandura ve Martinez'e (1992) göre özgüven bireyin gerçekleştirmek istediği amacındaki performansını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemektedir. Bouffard-Bouchard ve diğerleri (1991) düşük öz-yeterlilik düzeyine sahip olan öğrencilerinden yüksek öz-yeterlilik düzeyine sahip olan öğrencilerin verilen görevleri tamamlamak konusunda daha ısrarcı olduklarını bulmuşlardır. Yine Devenport (2003) düşük öz-yeterlilik düzeyine sahip olan öğrencilerin problemler karşısında kaçınma davranışı sergilerken, yüksek öz-yeterlilik düzeyine sahip olan öğrencilerin problemler karşısında başa çıkma stratejilerini kullanmaya odaklandıklarını ortaya koymuştur (akt.Lane ve diğ. 2004). Dolayısıyla bu konuda yapılan birçok araştırma akademik başarı ile özgüven arasında sıkı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonucunda, baba eğitim düzeyinin öğrencilerin özgüven düzeylerini yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Çelik'in (2014), Çelik ve Onay'ın (2014) ve Süpçeler'in (2016) yaptığı çalışma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Çelik ve Onay (2014) çalışmalarında baba eğitim durumuna göre özgüven ve bilimsel tutum arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğuna değinmiş ve babanın eğitim düzeyinin genel itibariyle, öğrencilerin özgüvenlerini ve buna bağlı olarak da bilimsel tutum düzeylerini arttırdıklarını belirtmişlerdir. Süpçeler (2016) çalışmasında okuma yazma bilmeyen babaları olan ergenlerin, üniversite mezunu olan babaları olan ergenlere göre daha yüksek özgüven düzeyine sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu çalışmadaki bulgudan farklı olarak Soner'in (2000) araştırma bulgularına göre baba eğitim değişkeni çocukların özgüven düzeyi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Eğitim düzeyi bireylerin birbirleri ile sağlıklı iletişim kurabilmelerindeki en önemli etkenlerden biridir. Yavuzer'e (2005) göre çocuğun sosyalleşmesinde, özgüven sağlamlasında ve duygusal gelişiminde baba çok önemli bir yere sahiptir. Topçu (2006) da aile içi iletişimde özellikle babaları ile yakın ilişki kurabilen bireylerin benlik kavramı, özgüven düzeyi ve kişilik gelişiminin bundan olumlu şekilde etkilendiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla yukarıda belirtilenler dikkate alındığında babaların eğitim düzeyi, onların çocukları ile kurmuş olduğu iletişimi etkilerken bu durumun çocuklarının özgüven düzeyineolumlu olarak yansıtıldığı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda, anne eğitim düzeyinin öğrencilerin özgüven düzeylerini yordamadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Çelik ve Onay (2014) çalışmalarında, anne eğitim durumuna göre özgüven ve bilimsel tutum arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğuna değinmektedir. Bu ilişkinin düzeyi, annenin eğitim düzeyi ile ters orantılıdır. Diğer bir ifade ile annenin eğitim düzeyinin artması ile çocuğun özgüven ve bilimsel tutumu arasındaki ilişki azalmaktadır. Bu çalışmadaki bulgudan farklı olarak Çelik'in (2014) yaptığı çalışmasında ortaokul öğrencilerinin anne eğitim seviyesinin özgüveni yordadığı bulgusuna ulaşmış ve öğrencilerinin annesinin eğitim seviyesi yüksek olan öğrencilerin özgüven düzeyleri de yüksek bulmuştur. Süpçeler (2016) çalışmasında, ergenlerin özgüven düzeylerinde anne eğitim durumuna göre değiştiğini ve okuma yazma bilmeyen anneleri olan ergenlerin, üniversite mezunu olan anneleri olan ergenlere göre daha yüksek özgüvene sahip olduklarını bulgusuna ulaşmıştır. Dolayısıyla araştırma sonuçları dikkate alındığında anne eğitim düzeyinin özgüven üzerindeki etkisi konusunda kesin bir yargıya varmanın mümkün olmadığı söylenebilir.

Araştırma sonucunda, özgüven ile aile değerlendirme arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Aile değerlendirmede roller ve davranış kontrol alt boyutu özgüveni yordamaktadır. Roller, ailenin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayan davranış kalıplarıdır. Ailenin kaynaklarının kullanımı, bakıp büyütme, destekleme ve kişisel gelişim sağlama, aile sistemini idare etme gibi konularda davranış kalıbı geliştirip geliştirmediği üzerinde odaklanmaktadır. Bunun yanında görevlerin belirgin ve eşit olarak üyelere dağılımı ile görevlerin aile üyeleri tarafından sorumlu bir şekilde yerine getirilip getirilmemesini de içermektedir. Davranış kontrolü, bir tehlike durumu, psikolojik bir sorun, psiko-biyolojik ihtiyaçlar, aile içinde ve dışında kişilerarası sosyalizasyon sürecine ilişkin davranışlar karşısında ailenin davranış kalıplarını ifade eder. Ailenin koyduğu kurallar ve bu kurallar çerçevesinde üyelerine tanıdığı esnekliğin değerlendirilmesidir. Topçugil (2002), aile işlevlerinin çocuğun, psikolojik, sosyal ve fiziksel gelişimleri üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmasında, annelerin davranış kontrolü ile çocukların sosyal-duygusal gelişimleri arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmuştur. Buna göre annelerin davranış kontrolü azaldıkça, çocukların sosyal-duygusal gelişimleri artmaktadır. Demo, Small ve Savin-Williams (1987) yapmış oldukları çalışmada, 10-17 yaşları arasındaki 139 öğrenci ve ailesi üzerinde yaptıkları araştırma sonucunda, aile içi iletişim ile öğrencilerin özgüveni arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Soner (2000) çalışmasında, aile içindeki uyum özelliğinin, öğrencilerin özgüvenlerini etkileyen bir faktör olduğunu saptamıştır. Aile değerlendirme değişkeni, özgüven duygusunun gelişiminde ailenin önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Ailesi tarafından sevildiğini hissedenen, ailesiyle olumlu iletişim kuran, evde sorumluluk alan ve yerine getiren bireylerin özgüven duygularının bu unsurlardan olumlu şekilde etkilendiği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda, anne-baba bağlanma biçiminin özgüveni anlamlı düzeyde yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Anne-baba bağlanma biçiminin özellikle annenin aşırı koruması ve babanın aşırı korumasının özgüveni yordadığı bulgusu literatür bulguları ile paralellik göstermektedir. Günalp (2007) özellikle annenin aşırı koruyucu tutumunun çocuğun ruhsal ve fiziksel beceri gelişimini engellemesinin yanı sıra, özerk düşünce ve özgüven

geliştirmesine de engel olduğunu belirtmektedir. Sümer (2006) çalışmasında anne babaların çocuk yetiştirme davranışlarının ergenlerin bağlanma örüntüsünü anlamlı şekilde yordadığı bulgusuna ulaşmıştır. Anne babanın çocuğu aşırı koruması, çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelmektedir ki bunun sonucu olarak çocuk diğer kimselere aşırı bağımlı, kendine özgüveni olmayan bir kişilik geliştirebilir. Günalp'a (2007) göre çocuğun yaşamı boyunca sürebilen bu bağımlılık duygusu ise, psiko-sosyal olgunluğu olumsuz açıdan etkilediği için çocuğun kendi kendine yeterli olmasına olanak vermemektedir. Navaro'ya (1987) göre aşırı korunan çocuklar fazlaca bağımlı olurlar ve her şeylerini anneden istemeyeyönelirler, kendi başına karar vermekten aciz, sormadan, danışmadan bir şey yapmayan, girişim yeteneklerinden yoksun olurlar. Beceriksiz, sakar dolayısıyla kendilerine güvenmezler (akt. Günalp,2007). Dolayısıylaanne-babaya bağlanma değişkeni, özgüven duygusunun gelişmesini etkileyen önemli bir etkidir. Paktuna Keskin (2014) anneye güvenli bağlanmanın, diğer insanlara güven duygusunun kazanılmasında ve çocuğun kendine ve çevresine karşı farkındalık kazanmasında ve özgüven duygusu geliştirmesinde en önemli adım olduğuna değinmektedir. Ancak baba-çocuk arasındaki bağlanmanın da önemli olduğu ve günümüzde annelerin çalışma hayatına atılması ile ailede babanın görev, sorumluluk ve rollerinde bazı değişiklikler olduğunu ve bu değişiklikler paralelinde babaların çocukların bakımlarında, eğitimlerinde ve gelişimlerinde daha fazla sorumluluk almaya başladıklarını ve bu durumun çocuklarının kişilik özelliklerini etkilediğini belirtebiliriz.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ve tartışmalara dayalı olarak geliştirilen öneriler şunlardır:

Araştırma sonucu hem anne baba bağlanma biçimi hem de aile değerlendirmesinin özgüveni yordadığını göstermektedir. Bu bulgudan hareketle çocuğun ilk sosyal çevresi olan ailenin çocuğa karşı vermiş olduğu tepkilerin nedenli önemli ve etkili olduğu düşünülerek okulöncesi dönemden başlayarak ebeveynlere yönelik okul rehberlik servisleri tarafından eğitimsel çalışmaların düzenlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Örneğin; erken dönem yaşantılarının önemi, anne baba tutumları, sağlıklı ailelerin sahip olduğu özellikler ve bunların kazandırılmasına yönelik verilecek eğitimlerin ve danışmanlık hizmetlerinin son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

Ebeveynlere sunulan hizmetlerin yanında okul rehberlik servisleri tarafından öğrencilerin özgüvenlerini geliştirmeye yönelik psiko-eğitim çalışmalarının yapılmasının etkili olacağı düşünülmektedir.

Özgüvenin psikolojik iyi olmayı etkileyebilen önemli faktörlerden biri olduğu ve kişiler arası ilişkilerde önemli bir rolünün olduğu da bilinmektedir. Dolayısıyla üniversitelerin mediko sosyal hizmetleri kapsamında sunulan Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin özgüven konusunda problem yaşayan öğrencilere yönelik işlevsel hizmetler sunmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın farklı ve daha büyük örneklemelerde yenilenmesinin konu hakkındaki bilgilerin gelişmesine ve genellemeler yapılabilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alşan, Z. Ç. (2005). *Anormal yeme tutum ve davranışlarının aile ortamı, öz güven ve mükemmeliyetçilikle ilişkisi*(Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Andrew, S. (1998). Self-efficacy as a predictor of academicperformance in science. *Journal of Advanced Nursing*, 27(3), 596-603.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward an unifyingtheory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2),191-215.
- Bandura, A. ve Adams, N. E. (1977). Analysis of self-efficacy theory of behavioral change. *Cognitive Therapy and Research*, 1(4), 287-310.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism human agency. *American Psychologist*, 37 (2),122-147.
- Bandura, A. (1989). Sixtheories of child development. *Annals of Child Development*, 6,1-60.
- Bandura, A. (1995). Exercise of personel and collective efficacy in changing societies. (In A. Bandura (Eds.). *Self-efficacy in changing societies* (pp.1-45). New York: Cambridge University Press.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-241.
- Başoğlu, S. T. (2007). *Sınav kaygısı ile özgüven arasındaki ilişkinin erinlik döneminde İncelenmesi*(Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759-775.
- Bouffard-Bouchard, T., Parent, S., ve Larivee, S. (1991). Influence of self-efficacy on self-regulation and performance among junior and senior high-school age students. *International Journal of Behavioral Development*, 14(2), 153-164.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss* (2 th edition). New York: Basic Books.
- Bulut, I. (1990). *Aile değerlendirme ölçeği el kitabı*. Ankara: Özgüleş Matbaası.
- Cassidy, J., Kirsh, S. J., Scolton, K. L. ve Parke, R. D. (1996). Attachment and representations of peer relationships. *Developmental Psychology*, 32(5), 892-904.
- Chow, W. Y. (2008). *The role of friendship on adolescent mental health problems* (Unpublished doctoral dissertation). Arizona State University, Arizona.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2004). *Anne-baba eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Çelik, Y. ve Onay, İ. (2014). 6. sınıf öğrencilerinin bilimsel tutumları ve özgüvenleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(2), 38-51.
- Çelik, İ. (2014). *Ortaokul öğrencilerinin özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi: Afyonkarahisar Örneği* (Yüksek lisans tezi). Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demo, D. H., Small, S. A. ve Savin-Williams, R. C. (1987). Family relations and the self-esteem of adolescents and their parents. *Journal of Marriage and the Family*, 49(4), 705-715.
- Dönmezer, İ. (2003). *Ailede iletişim ve etkileşim sağlıklı insan, sağlıklı aile*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Feltz, D. L. (1988). Self-confidence and sports performance. *Exercise and Sport Sciences Reviews*, 16(1), 423-458.
- Feltz, D. T. ve Lirgg, C. D. (2001). Self efficacy beliefs on athletes, team and coaches. (In R. N. Singer, H. A. Hausenblas, ve C. Janelle (Eds.). *Handbook of sport psychology* (pp.340-361). New York: John Wiley & Sons.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th edition). New York: McGraw Hill.
- Gönen, E. ve Hablemitoğlu, Ş. (1993). *Toplumsal değişme sürecinde aile: Yapı, etkileşim ve işlevleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Harvey, V. ve McMurray, N. (1994). Self-efficacy: A means of identifying problems in nursing education and career progress. *International Journal of Nursing Studies*, 31(5), 471-485.
- Hinde, R. A. (2005). Ethology and attachment theory. (In K. E. Grossmann, K. Grossman, ve E. Waters (Eds.). *Attachment for Infancy to Adulthood: The major longitudinal studies* (pp.1-12). New York: The Guilford Press.
- Karademir, N. (2015). Fen edebiyat fakültesi coğrafya bölümü öğrencilerinin özgüven algıları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 53-77.
- Kanadıkırık Kılıç, A., ve Kılıç, A. (2013). MEB ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri ve özgüven arasındaki ilişki. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildirileri*, 23-29.
- Kapçı, G. E. ve Küçükler, S. (2006). Ana babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 286-295.
- Kocaarsalan, B. (2009). *Genel müzik eğitimi alan ilköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutum, müzikal özgüven ve motivasyon düzeylerinin karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kloosterman, P. (1988). Self-confidence and motivation in mathematics. *Journal of Educational Psychology*, 80(3), 345-351.

- Kutlu, E. B. (2001). *İzcilik etkinliklerine katılan ve katılmayan öğrencilerin özgüven düzeylerinin karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lackovic-Grgin, K. ve Dekovic, M. (1990). The contribution of significant others to adolescents' self-esteem. *Adolescence*, 25(100), 839-846.
- Lindenfield, G. (1997). *Kendine güvenen çocuk yetiştirme* (G. Tümer, Çev.). İstanbul: Hyb Yayıncılık.
- Lane, A. M., Hall, R. ve Lane, J. (2004). Self efficacy and statistics performance among sport studies students. *Teaching in Higher Education*, 9(4), 435-448.
- Lee, L. S. (2008). *Peer reciprocity, acceptance and friendship quality in children with autism in general educational settings* (Unpublished doctoral dissertation). California University, Los Angeles.
- Martin, J. J. ve Gill, D. L. (1991). The relationships among competitive orientation, sport-confidence, self-efficacy, anxiety, and performance. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 13(2), 149-159.
- Mutluer, S. (2006). *Özgüven oluşmasında manevi değerleri rolü* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ozankaya, Ö. (1996). *Toplumbilim*. (9. baskı). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Özbay, Y., Palancı, M., Kandemir, M. ve Çakır, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının duygusal düzenleme, mizah, sosyal öz-yeterlik ve başa çıkma davranışları ile yordanması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 325-345.
- Pajares, F. (1996). Self-efficacy beliefs in academic settings. *Review of Educational Research*, 66(4), 543-578.
- Pajares, F. (2003). Self-efficacy beliefs, motivation, and achievement in writing: A review of the literature. *Reading & Writing Quarterly*, 19(2), 139-158.
- Pajares, F. ve Graham, L. (1999). Self-efficacy, motivation constructs, and mathematics performance of entering middle school students. *Contemporary Educational Psychology*, 24(2), 124-139.
- Patır Erkek, N. (2016). *Yatılı ve gündüzlü eğitim alan ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile özgüvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Paktuna Keskin, S. (2014). *Anne iş'te çalışan anne ve çocuğu* (11. baskı). İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Petchtone, P. (2004). *The effectiveness of an empowerment program on care-giving ability, self-efficacy and self-esteem among family caregivers of cerebrovascular disease patients* (Unpublished doctoral dissertation), Mahidol University.
- Rohner, R. P. ve Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36(1), 16-47.
- Sarıçam, H. ve Güven, M. (2012). Özgüven ve dini tutum. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 573-586.
- Satir, V. (2001). *İnsan yaratmak*. (S. Yeniçeri, Çev.). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Schunk, D. H. (1985). Self-efficacy and classroom learning. *Psychology in the Schools*, 22:208-223.
- Schunk, D. H. (1989). Self-efficacy and achievement behaviors. *Educational Psychology Review*, 1(3), 173-208.
- Soner, O. (2000). Aile uyumu, öğrenci özgüveni ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 249-260.
- Süpçeler, B. (2016). *Ergenlik döneminde algılanan sosyal destek ile yaşam doyumu ve özgüven ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşe.
- Stankov, L. ve Crawford, J. D. (1997). Self-confidence and performance on tests of cognitive abilities. *Intelligence*, 25(2), 93-109.
- Sümer, N. (2006). Ergenlikte ebeveyn tutum ve davranışlarının bağlanma kaygısındaki rolü 11. *Ergen Günleri, Konuşma Metni*. Hacettepe Üniversitesi. <http://www.psy.metu.edu.tr/rrl/publications/>
- Tavani, C. M. ve Losh, S. C. (2003). Motivation, self-confidence, and expectations as predictors of the academic performances among our high school students. *Child Study Journal*, 33(3), 141-152.
- Thompson, M., Grace, C. O. ve Cohen, L. J. (2002). *Çocuğunuzun arkadaşlık ilişkileri* (E. N. Boylu, Çev.). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

- Tokinan, B. Ö. (2008). *Yaratıcı dans etkinliklerinin motivasyon, özgüven, öz yeterlik ve dans performansı üzerindeki etkileri*(Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Topçu, E. (2006). "Baba Olmak". *Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları*, Sayı:3, İstanbul.
- Topçugil, N. (2002). *Ankara defterdarlığı gündüz bakımevine devam eden 3-6 yaş grubundaki çocukların aile işlevselliğinin değerlendirilmesi ve aile işlevlerinin çocukların psikolojik, sosyal ve fiziksel gelişimleri üzerindeki etkisinin araştırılması*(Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türedi, E., Miman, M., Sarı, İ. ve Bekiroğulları, Z. (2013). Assessment of self-efficacy levels of Toros University students. *Journal of Human Sciences*, 10(2), 462-466.
- Umutlu, Ç. (2010). "Çocuk dostu okul" projesi kapsamında olan ve olmayan ilköğretim okulu öğrencilerinin özgüvenleri ile zorbalık eğilimlerinin incelenmesi(Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üstüner, M., Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2009). Ortaöğretim öğretmenlerinin öz-yeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(17),1-16.
- Zeldin, A. L. ve Pajares, F. (2000). Against the odds: Self-efficacy beliefs of women in mathematical, scientific, and technological careers. *American Educational Research Journal*, 37(1), 215-246.
- Zimmerman, B. Bandura, A. ve Martinez-Pons, M. (1992). Self-motivation for academic attainment: The role of self efficacy beliefs and personal goal setting. *American Educational Research Journal*. 29(3),663-676.
- Yavuzer, H. (2005). *Gençleri anlamak*, (1.baskı). İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Yörükoğlu, A. (2002). *Çocuk ruh sağlığı*.(25. baskı). İstanbul: ÖzgürYayınevi.
- Waters, E. Hamilton, C. E. ve Weinfield, N. S. (2000). The stability of attachment security from infancy to adolescence and early adulthood: General Introduction. *Child Development*, 71(3),678-683.
- Wiltz, J. M. A. (2005). *Identifying factors associated with friendship in individuals with mentalretardation*(Unpublished doctoral dissertation). Ohio StateUniversity, Ohio.

EXTENDED ABSTRACT

The functioning of the concept of self-confidence plays an important role in people's lives. Bandura self-efficacy theory developed within the framework of social learning theory is used as the theoretical basis in most of the self-confidence research (Feltz,1988).

According to Bandura's (1989), self-efficacy is like an operator who runs his talents as a factor that determines how individuals will behave. Bandura bases its self-confidence beliefs on four main sources of information that interact with each other. Bandura (1977) conceptualized information sources as "basic experiences, indirect experiences, oral persuasion, and individual physiological / psychological" status. Individuals form self-efficacy perceptions by evaluating the information they derive from these four sources of information (Petchtone,2004).

The family, the smallest unit of society, has an important place in human life. This institution, which is composed of parents and children, has many functions determined by traditions besides the duties assigned by law (Yörükoğlu, 2002). Therefore, as a system, family it affects the child in both formal and informal ways. It is stated that the parent-child relationship is important in the child's healthy personality development and adaptation to the surrounding environment (Çağdaş ve Seçer, 2004).

The forms of attachment also have an important power in the lives of individuals. Attachment is a strong emotional attachment that we feel for the special people in our lives, we enjoy interacting with them, and we are relieved by our closeness to our troubled times (Rohner ve Britner, 2002). Bowlby (1973) expresses that the link which enables the development of the inner work model for children is a mental representation that children have developed both towards themselves and to the world.

As a result, it is thought that the concept of self-confidence affects the performances of individuals in many areas. It is noteworthy that the researches on self-confidence in our country are limited and it is inadequate in researches about the variables that are thought to affect self-confidence. Therefore, findings obtained this study are thought to contribute to the field.

The main purpose of this research is to investigate the level of self-confidence of the students attending the university in terms of various variables (gender, academic success, mother education level, father education level)

and to examine the relationship between the family climate and parental attachment style and self-confidence levels.

The study group consisted of a total of 377 students attending 1st, 2nd, 3rd and 4th classes of different faculties of Inonu University. The gender distribution of study group was 243 (64.5%) female and 134 (35.5%) male. In this study, "Personal Information Form" developed by the researcher was used to determine the socio-demographic characteristics of students and "Coopersmith Self-Esteem Inventory" was used for determining their self-confidence level and "Family Assessment Scale" was used for determining the parental attachments style and "Parental Attachments" was used for determining the family climate.

It was observed that the level of father education included in the demographic variables, family assessment and the parental attachments style predict level of self-confidence significantly.

Based on these findings, following recommendations can be made:

The result of the research shows self confidence that both the parent attachment style and the self-esteem of the family evaluation. Based on this finding, it is thought that it will be useful to organize educational activities by school guidance services for parents starting from the early childhood, considering that the reaction of the family, the first social environment of the child, to the child is important and effective.